

KARİKATÜRLERLE İSTİBDAT VE İLK ANAYASA

MUSTAFA AZİZOĞLU

Diyojen, Çaylak, Hayal, Çingiraklı Tatar ve Kahkaha. Osmanlı'nın 1870'li yıllarında yayınlanan bu mizah dergilerinin tamamını tarayarak yüksek lisans tezinde analiz eden tarihçi Hamdi Özdiş, "Osmanlı Mizah Basınında Batılılaşma ve Siyaset" adlı çalışmasını Libra Yayınevi etiketiyle kitaplaştırdı. 261 sayfalık kitapta, 1870-1877 arasında konu olan 'ilk mebus seçimleri', 'kapitülasyonlar', 'Kanun-i Esasi', 'moda ve kadın' ve 'Batılılaşma' tartışmalarını mizahi açıdan inceleyebiliyorsunuz. Çizilen karikatürlerde Osmanlı aydınının Batı algısı, sansüre dokundurmalar ve özellikle kabul edilen ilk anayasanın getirdiği yeni durum işleniyor. Cemil Meriç'in deyişiyle "Dergi ve gazete bir devrin çehresini makyajsız olarak, terlik ve sabahlığıyla teşhir eder." Herhalde mizah dergileri daha da net bir çerçeve sunuyor.

"Aslında daha çok var da rahatsız olmayasın diye şimdilik bu kadarını getirdim." Karikatürdeki kadın Kanuni Esasi'yi temsil eder ve kapının üzerinde Adalet Kapısı yazmaktadır. Çaylak'ın getirdiği kovadan dökülenler ise yeni dönemi bekleyen sorunlar listesidir: İltimas, Haksızlık, İstikrazat (Borçlanmalar) Rüşvet, Ehliyetsizlik, Müdahale, Tramvay, Demir Köprü (Galata Köprüsü). Çaylak 90, 6 Zilhicce 1293 (23 Aralık 1876)

"Baksana, afyon kutusunu unuttun! Al belki halka tesir eder de yine uyutur." Bohçasını toplayıp giden yaşlı adam Abdülaziz'i simgelemekte ve üstündeki levhada İstibdat (despotizm) yazmaktadır. Yaşlı adama afyon kutusunu veren genç kadın ise Kanun-i Esasi'yi temsil eder ve üstünde "Meşrutî yönetim" yazmaktadır.

باق سکا! آفون قوطوسنی اوتوندک! آل بکه حلقه نأبر ایلده یه ابودر